

DEN STORA AMERIKARESAN 7-9, GY

USA:s Statsskick

USA är, liksom Sverige, en demokrati, men skillnaderna är stora och många. Det är kanske först när vi börjar titta på USA:s styrelseskick som det blir verkligen tydligt att USA inte är en stat utan flera stater i förening – The United States of Amerika.

Den här filmen förklarar på ett enkelt sätt hur USA: styrelseskick fungerar och flera intressanta jämförelser med Sverige presenteras. Filmen lämpar sig att användas i Samhällskunskap, både i grundskolans högre årskurser och gymnasiet, för att diskutera begreppet demokrati och olika sätt att organisera makten i en stat. Handledningen går igenom de inslag i USA:s styrelseskick som filmen tar upp och problematiserar samt ger förslag på hur ett fortsatt arbete, med utgångspunkt i filmen, skulle kunna se ut.

Målgrupp handledning: 7-9, gy

Författare: Petronella Ekström, Örebro

Centralt innehåll Lgr 11

Samhällskunskap årskurs 7-9

- reflektera över hur individer och samhällen formas, förändras och samverkar,
- analysera samhällsstrukturer med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp och modeller,
- söka information om samhället från medier, internet och andra källor och värdera deras relevans och trovärdighet,
- reflektera över mänskliga rättigheter samt demokratiska värden, principer, arbetssätt och beslutsprocesser.

Nyckelord

USA, lag, federal, kongress, delstat, statsskick, konservativ, demokrat, liberal, republik, presidentval, republik, federation, demokrati, parlament

Filminfo

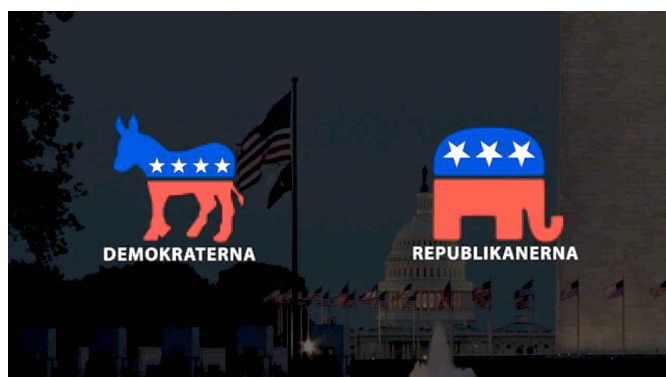
Speltid: 11 min
Målgrupp: från 12 år
Ingår i SLI Plus
Ingår i serien "Den stora amerikaresan", 8 filmer om USA.

Handling

Demokrater och republikaner

I filmens inledning får vi veta att det är två partier som gör upp om makten i USA – demokraterna och republikanerna. Berättaren säger att båda dessa partier är högerpartier och hon utgår då ifrån ett svenskt perspektiv på den politiska höger-vänster-skalan. Till höger på en sådan skala hittar vi konservativa värderingar och till vänster socialistiska.

- Rita upp en linje och markera ut mitten. Placera in demokraterna och republikanerna på linjen enligt informationen du får i filmen om partiernas värderingar. Ta reda på vilka partier som sitter i den svenska riksdagen och placera ut även dem på linjen. Jämför din politiska karta med en kamrat och diskutera vad ni ser.
- Vilka politiska färger har de två stora partierna i USA och hur stämmer de överens med de färger våra svenska partier använder?
- Hur uppfattar du propagandafilmer som du ser i filmen? Vad vill de säga?
- I filmer får vi veta att amerikanska propagandafilmer skiljer sig från hur propagandafilmer kan se ut i Sverige. Titta på några propagandafilmer från senaste valet i Sverige. På vilket sätt tycker du att de skiljer sig åt?
- Finns det fler partier i USA än de två stora du fått information om? Vilka i så fall och var befinner sig de i så fall på din politiska karta?

Delstaterna

Amerikas förenta stater är en federation. Det betyder att staten USA består av flera stater som tillsammans lyder under samma statschef, samma parlament, samma högsta domstol och samma konstitution, men i övrigt är mycket självstyrande med egen senator, egna lagar (som dock inte får bryta mot de federala lagarna) och egen ekonomi.

I filmen får vi veta att många delstater har en stark egen identitet, vilket filmen "Den stora amerikaresan: Roadmovie" i den här serien om USA, tydligt visar. "Vi har bevisat i hundratals år att vi gör ett bra jobb" säger ledamoten Jason Isaac i delstatsriksdagen i Texas och berättar att Texas har en av de starkaste ekonomierna i världen. Det är inte en konfliktfri relation mellan delstaterna i USA och den federala staten.

- Undersök vad som står i den amerikanska konstitutionen och jämför den med vår svenska konstitution. Hur är grundlagarna uppbyggda? Vad reglerar grundlagarna i USA respektive Sverige?
- I Sverige har vi endast en stat och vårt land är uppdelat i landsting och kommuner, vilka har en viss självbestämmanderätt över frågor som t ex sjukvård, barnomsorg, skola och renhållning och avfallshantering. De kulturella skillnaderna tillskriver vi oftast landskapen, som inte har någon politisk betydelse. I den federala staten USA finns det 50 delstater och nästan alla delstater är uppdelade i counties, som har ett visst självstyre. Jämför Sveriges och USA:s politiska organisation när det gäller maktens uppdelning i delstater, län, kommuner och counties. Vi talar om USA som ett land - vad blir ditt intryck när du jämför USA och Sverige?

Kongressen

Kongressen är USA:s parlament, dvs folkvalda församling. I USA har parlamentet två kamrar: Senaten och Representanthuset. Kongressen stiftar de federala lagarna och för att en lag ska godkännas måste både senaten och representanthuset vara överens. Det betyder att det kan vara ganska svårt att få igenom lagförändringar och förslag till nya lagar.

I senaten har varje delstat två senatorer oavsett delstatens storlek. I representanthuset har delstaterna antal ledamöter efter storlek på delstaten. Orsaken till tvåkammerssystemet är den konflikt som följde kongressens införande i slutet av 1700-talet. Konflikten var mellan de små och de stora delstaterna som tyckte olika när det gällde hur delstaterna skulle representeras i kongressen. De små delstaterna tyckte att alla delstater skulle ha två representanter var oavsett storlek och de större ville att invånarantalet skulle avgöra och resultatet blev en kompromiss med två kamrar i kongressen.

I representanthuset sitter 435 ledamöter och hela representanthuset väljs om vartannat år. Senatorerna som sitter i senaten väljs i varje delstat förtroendevalda i sex år. Ungefär en tredjedel av senaten byts ut vartannat år.

- Även Sverige har haft två kamrar i vår folkvalda församling, vårt parlament eller riksdagen som den heter i Sverige. Gå in på www.riksdagen.se för att läsa om Sveriges riksdags historia. Hur gammal är vår riksdag och hur länge har den sett ut som den gör idag?
- Kan du hitta andra stater som har ett tvåkammerssystem i sitt parlament? Vilket eller vilka länder har ett tvåkammerssystem och hur ser dessa länders uppdelning av parlamentet ut?

Presidenten

USA:s president brukar kallas världens mäktigaste man. Presidenten är USA:s statschef, vilket gör USA till en republik. Förutom att vara statschef så är presidenten regeringschef, dvs chef för kabinettet som motsvarar det vi i Sverige benämner regering, och överbefälhavare över USA:s militära styrkor.

Trots att presidenten har befogenheter långt över de som andra statsöverhuvuden i världens demokratier har så kontrolleras han enligt maktfördelningsprincipen av kongressen och högsta domstolen i USA. Det betyder att presidenten är beroende av kongressen för att kunna styra.

Det talas i filmen om starka och svaga presidenter. En stark president är en president som har stöd för sin politik i kongressen, dvs både i senaten och representanthuset. En svag president har mycket litet stöd i kongressen och får då svårt att få igenom sin politik.

Presidenten i USA kan alltså regera trots att presidentens parti kanske inte har majoritet i kongressen.

- Ett lands styrelseskick avgörs av vilken statschef landet har. USA har en president, liksom t ex Frankrike och Tyskland och är därför republiker. Sverige har en kung som statschef och är därför en monarki. Jämför vår kungs roll med den rollen som USA:s president har. Vilken politisk makt har vår kung?
- I Sverige ärver statschefen sitt ämbete, men i USA väljer befolkningen sin statschef. Varför tror du att det fortfarande kan vara så att det går att ärva tronen i Sverige? I filmen säger berättaren att USA i det här avseendet är mer demokratiskt än Sverige. Vad menar hon med det tror du?
- I filmen säger berättaren han om presidenten, och när programmet görs innehas ämbetet av en man. Före den nuvarande presidenten, Barack Obama, har det varit 43 presidenter. Har en kvinna någonsin varit president i USA?

Att välja en president – elektorsröster

Sättet att välja president på i USA är starkt ifrågasatt. Orsaken till att systemet är ifrågasatt är att den valda presidenten inte nödvändigtvis behöver ha majoritetens stöd bland befolkningen och det beror på hur elektorsrösterna fördelas.

Hur många elektorsröster en delstat har är beroende av delstatens storlek och invånarantal. I presidentvalet röstar invånarna i delstaten och den presidentkandidat som vinner i delstaten får delstatens samtliga elektorsröster. Elektorsrösterna läggs sedan samman och den kandidat som fått flest vinner valet.

I det här systemet blir de större delstaterna viktigare för presidenterna att vinna och det är alltså möjligt för en kandidat att vinna valet utan majoritet hos USA:s befolkning.

- Presidenten är både statschef och regeringschef. Ta reda på hur valet av regeringschef går till i Sverige och jämför med presidentvalet i USA. (Du ska naturligtvis komma ihåg att presidenten **både** är statschef och regeringschef medan den svenska statsministern **endast** är regeringschef).